

## Hegyközi Iлона: Újra együtt a Visegrádi Országok könyvtárosai

2010. október 20–21-én a Könyvtári Intézet kerekasztal-megbeszélést szervezett a Visegrád Alap támogatásával az Országos Széchényi Könyvtárban Újra együtt! A V4-országok könyvtárosainak találkozója és kerekasztal-megbeszélésecímmel. A résztvevők a Visegrádi Országok könyvtári intézeteinek egy-egy képviselője és a Könyvtári Intézet munkatársai voltak. Külföldi vendégeink voltak: Eva Bartůňkova, a Könyvtárügyi Tájékoztatási Központ vezetője, a Cseh Nemzeti Könyvtár Könyvtárügyi Intézetéből. A Lengyel Nemzeti Könyvtár Marcin Drzewiecki, a Könyv és Olvasás Intézet igazgatója képviselte. A Szlovák Nemzeti Könyvtár Jarmila Majerová feldolgozási igazgatóhelyettes delegálta a tanácskozásra. Magyar részről Bartos Éva igazgató sajnálatos távolléte miatt a korábbi igazgató, Dippold Péter képviselte a Könyvtári Intézetet, egyben az Országos Széchényi Könyvtárat.

A Visegrád Alapnál benyújtott pályázatnak az volt a célja, hogy megújítsuk a korábbi módszertani központok között az 1980-as évekig létezett együttműködést, megismerkedjünk partnereinkkel, a V4-országok jelenleg hasonló feladatokat ellátó intézményeinek munkatársaival, kölcsönösen tájékozódjunk a közös érdeklődésre számot tartó szakmai kérdések terén elért eredményekről, és megalapozzuk a jövőbeli együttműködést a V4-országok könyvtári intézetei, illetve a nemzeti könyvtárak hasonló feladatokat ellátó részlegei között. A projekt keretében angol nyelvű honlap készült, ennek címe: <http://www.ki.oszk.hu/v4>. A honlapon olvashatnak a múltbéli együttműködés állomásairól, a V4-országokbeli legfrissebb könyvtárügyi fejleményekről, megtekinthetik a tanácskozás programját, a tanácskozást megelőző sajtóhírt és az együttműködés jövőbeli folytatását is felvázoló záróközleményt. Ugyanitt megtalálhatók a tanácskozásról készült fotók, és néhány előadás vetített diaképei is kikerültek a honlapra. A honlap egyes oldalai sok-sok linket tartalmaznak (adatbázisok, katalógusok, akciók, projektek stb.), ezek sorát egészítik ki az interjúkban szereplő további webcímek. Érdemes ezeket beírni a böngészőbe, és megfigyelni, milyen közös törekvések vannak és milyen egyéni megoldások születtek a cseh, lengyel és szlovák könyvtárügyben. A tervek szerint a honlap „tovább él”, a partnereken múlik, milyen aktuális tartalommal töltik fel, és mire használják ezt a fórumot. A témák, amelyek a kerekasztal-megbeszéléseken szóba kerültek:

- a nemzeti könyvtárak keretében működő könyvtári intézetek szerepe;
- a könyvtárosok képzésének és továbbképzésének struktúrája, a bolognai folyamat tapasztalatai, a szakemberek európai minősítésének helyzete (együttműködés a CERTIDOC-kal);
- a könyvtárosok szakmai tájékoztatásának korszerű módszerei;
- könyvtár 2.0;
- olvasásnépszerűsítés, olvasásfejlesztés, olvasáskutatás;
- az európai uniós pályázatok tapasztalatai: a pályázatok benyújtásától a megvalósításig.

A tanácskozás során a Könyv, Könyvtár Könyvtáros interjút készített a résztvevőkkel. Öt kérdést tettünk fel:

A kor változásaihoz való alkalmazkodás már régóta a könyvtárak állandó feladata. Napjainkban azt tapasztaljuk, hogy egyre terjednek a tértől és időtől, helytől és nyitvatartási időtől független (24/7-es) szolgáltatások, amelyek elektronikus szolgáltatásokkal,

adatbázisokkal, online katalógusokkal párosulnak, valamint a könyvtári dokumentumok elektronikus továbbításával, szolgáltatásával. Ön hogyan látja: hazája hol tart ebben a globálisan jellemző folyamatban, és mik az éppen soron levő feladatok ezen a téren?

Az európai könyvtárügyben is megjelentek a könyvtár 2.0-ás szolgáltatások. Milyen kezdeményezésekről tudna Ön beszámolni hazája könyvtári gyakorlatából, és milyen eredményeket értek el ezen a téren?

Az online könyvtári szolgáltatások elterjedése mellett az utóbbi időben fokozott figyelmet fordít a szakma a könyvtár közösségi tér mivoltára. A könyvtár hagyományosan is kulturális rendezvények színhelye, de manapság talán még nagyobb az igény, a várakozás ilyen szempontból a könyvtárakkal szemben. Mi jellemzi az Ön hazájában a könyvtári rendezvényeket, megfigyelhetők-e ezen területen újabb törekvések? Ha igen, milyenek?

Minden országban fontos tennivalót jelent a könyvtárak számára a könyv- és könyvtárhasználati szokások változásaihoz való igazodás, különösen ami a gyermekeket és a fiatalokat illeti, akiknek olvasóvá nevelése egyik legfőbb célunk. Mit tesznek az Ön országában a könyvtárosok e cél elérése érdekében, milyen módszereket alkalmaznak az olvasás népszerűsítésében?

Véleménye szerint milyen lehetőségek rejlenek a Visegrádi Országok könyvtárainak együttműködésében? Létrejöhét-e szorosabb és rendszeres együttműködés? E 2010. októberi kerekasztal-megbeszélés lehet-e új kezdeményezések, esetleg projektek kiinduló pontja, ösztönzője? Milyen területeken látja kivihetőnek az együttműködést?

Eva Bartůňkova, Csehország

Magam soha nem használtam a 24/7-es szolgáltatások kifejezést, de ez bizonyára azt jelenti, hogy a szolgáltatások a nap 24 órájában, heti hét napon át rendelkezésre állnak. Könyvtárunkban ennek a feltételnek az elektronikus források elérhetősége felel meg. Van egy, a könyvtárosoknak szóló szakmai adatbázisunk (KKL néven, a könyvtártudományi szakkönyvtár online katalógusa, benne a közlemények adataival, és a könyvtár- és tájékoztatástudományi szakirodalmat dokumentálva), három szakszótárunk (TDKIV, KZK, KSL), ezek folyamatosan elérhetők. Azokat az adatbázisokat, amelyekre a cseh nemzeti könyvtár előfizet, a beiratkozott olvasók távolról is elérhetik. Folyamatosan használható a Cseh Könyvtár- és Tájékoztatástudományi Portál és a KIV portál, amely a szakterületi források gyűjteménye. Ezt a trendet követik Csehország legtöbb könyvtárában. Sok kis könyvtárnak is van honlapja, amelyek létrehozását mintaoldallal segítették, a szakkönyvtárak esetében pedig ez kötelező. Ami a dokumentumszolgáltatást illeti, a nemzeti könyvtáré DODO névre hallgat, az országos műszaki könyvtár pedig a VPK portálon keresztül nyújt ilyen szolgáltatást.

Ha a könyvtár 2.0-án azt értjük, hogy a könyvtár a használókra összpontosítva gondolkodik és tervez, és a könyvtári szolgáltatásokat web 2.0-ás eszközökkel újítja meg, ez ma már a közkönyvtári tevékenységek integráns részévé kezd válni. A web 2.0 cseh könyvtárakban használatos elemei a következők:

–A könyvtári katalógusokban linkek szerepelnek az e-könyvesboltokhoz, lehetőség van a borítók megtekintésére, arra, hogy az olvasók pontokkal értékeljék a könyvcímeket stb. Példa erre az olmuťzi tudományos (megyei) könyvtár, a prágai városi könyvtár és még sok más intézmény.

–RSS: példa a Hradec Králové-i tudományos (megyei) könyvtár.

–Facebook: többek között a Masaryk Közkönyvtár Vsetínben.

–Beth: ez a brünni Masaryk Egyetem négy karának alternatív katalógusa (<http://knihovana.phil.muni.cz/katalog>).A tartalmat a hallgatók és az oktatók hozzák létre (új címeket vihetnek be, javaslatot tehetnek a beszerzendő könyvekre stb.).

Az ezzel kapcsolatos projektek az egész társadalomhoz szólnak, nem csak az olvasókhöz; a cél az olvasók aktivizálása. A közösségi tevékenység tipikus formái együttműködés keretében zajlanak: a könyvtár együttműködik az önkormányzattal vagy valamely helyi klubbal, iskolával, esetleg más intézménnyel, szervezettel.

A Rožnov pod Radhoštěm-i városi könyvtár a városi tanáccsal együtt szervezte meg a „Fotózd le!” projektet. Ennek során az emberek lefotózták a városban található kellemetlen jelenségeket és helyeket, majd a problémákat a könyvtárban vitatták meg. Sor kerül olyan nem hagyományos kirándulásokra is, amelyeket helyismereti látnivalók, a település egy-egy híres szülőtte motiválnak stb. A könyvtárak szakmai szövetsége, a SKIP keretében alakult meg a projekt operatív csoportja.

Számos olvasásnépszerűsítő kezdeményezés célozza meg a gyermekeket, a fiatalokat és a felnőtteket. A kampányokat a SKIP készíti elő a közkönyvtárakkal és a cseh Könyvtári Intézettel együttműködve. Néhány a legérdekesebb programok közül:

–Éjszaka Andersennel: a könyvtárakban éjszakai programot szerveznek a gyerekeknek. Ez egy hagyományos, sikeres kezdeményezés, amely a sajtó érdeklődését és mindig felkelti ([http://www.knihovnabbb.cz/en/night\\_with\\_andersen](http://www.knihovnabbb.cz/en/night_with_andersen)).

–Minden cseh felolvas a gyerekeknek; a program keretében felolvasásokra kerül sor (<http://www.celeceskoctedetem.cz/gb/menu/7/cele-cesko-cte-detem-sup-sup-/>).

–CteSyRád (ČTENářův SYmpatický RÁDce): ez az adatbázis könyvekre vonatkozó és az olvasóknak szóló tippeket és tanácsokat tartalmaz. A projektet eredetileg a brünni Masaryk Egyetem hallgatói indították el, pénzügyi támogatásban a Kulturális Minisztérium részesítette (<http://www.ctesyrad.cz>).

–A Guerilla Readers fiatalos és dinamikus weboldal (<http://www.greaders.cz/>).

–Fordított iskola: ezt a projektet a SKIP gyermekkönyvtári szekciója indította. A szülőknek vagy más felnőtt családtagoknak minden nap olvasniuk kell a családban a gyerekeknek, egyfajta házi feladat gyanánt. A gyerekek ezt osztályozzák, mint az iskolában – és ezt nagy kedvvel teszik.

Nézetem szerint országaink együttműködése – amelynek a könyvtárügyi együttműködés csak egy része – magától értetődő, természetes dolog. Vannak példák a folyamatos együttműködésre, például a könyvtárak regionális funkcióiról szervezett találkozók. Úgy gondolom, hogy a mostani projekt egyfajta „ernyő” lehet további, új projektek felett, és az információcsere platformját is megteremtheti.

Jarmila Majerova, Szlovákia

Szlovákiában az említett szolgáltatások többsége elérhető a használók számára – közvetlenül vagy távoli eléréssel. A legkülönbözőbb típusú könyvtárak (a nemzeti, a tudományos és közkönyvtárak) szinte mindegyikének online katalógusa rendelkezésre áll az illető könyvtárak honlapján. A könyvtári dokumentumok elektronikus szolgáltatása attól függ, hogy van-e a könyvtárnak lehetősége digitalizálni dokumentumait, és végül, de nem utolsó sorban attól, milyenek az érvényben lévő szerzői jogi előírások. Ezen a területen az a fő feladat, hogy tisztában legyünk a használók igényeivel és kívánalmaival, hogy a szolgáltatásokat hatékonyabbá tudjuk tenni. A szolgáltatások nemcsak a könyvtárhasználóknak, hanem a könyvtárosoknak is szólnak.

Ami a szlovák könyvtárak könyvtár 2.0-ás kezdeményezéseit illeti, azt a célt tűzték ki maguk elé, hogy segítsék a könyvtár és a könyvtárhasználó kölcsönös interakcióját. A könyvtár 2.0 koncepciója szorosan kapcsolódik a web 2.0-ás eszközökhöz. A szlovák könyvtárak a webes eszközöket sokféle tevékenységhez használják, például ilyen a „Kérdezd a könyvtárost!” szolgáltatás, amely e-mailen, skype-on, online csevegés és a Facebook útján vehető igénybe (az utóbbiban 40 szlovák könyvtár szerepel), továbbá blogok, vitafórumok, RSS,

informpédiák (könyvtári gyűjteményekben szereplő e-források), ingyenes forrásokhoz elvezető linkek (e-könyvek, e-folyóiratok, e-enciklopédiák, e-szótárak, e kiadók, e-terjesztők stb.) formájában.

A szlovák könyvtárak régóta betöltik a közösségi központok szerepét. A könyvtárak információs pontok, találkozási helyek, egyben a különböző közösségeket is szolgálják. Rendezvényeket szerveznek például a munkanélküliek, a hátrányos helyzetűek, gyermekgondozási szabadságon lévő nők, idősek számára. Másik közösség, akikkel a könyvtárak együttműködnek, a fiatal szerzők, a régióban működő szerzők, és nemzetközi rendezvényekre is sor kerül, például író-olvasó találkozókra cseh írókkal. A könyvtárak kiállítások helyszínei, továbbá érdekes emberekkel lehet ott találkozni. Arra törekednek, hogy az adott városban vagy községben a közösség valódi központjaivá váljanak. Nagyon gyakran előfordul, hogy az alkalmi látogatók rendszeres könyvtárhasználókká válnak. A gyermekek speciális közösséget jelentenek, számukra olvasástámogató rendezvényeket szerveznek. Újfajta tevékenységek is kialakulnak, ilyenek azok a könyvtári rendezvények, egyfajta szemináriumok, amelyek közönségének körében az időseket és a gyermekeket egyaránt megtalálhatjuk. A közösségek számára tartott rendezvények nemcsak a könyvtárlátogatók, hanem a könyvtárosok számára is hasznosak és érdekesek.

A nemzeti könyvtár nemrégiben egy projekt keretében olvasási kampányt indított a gyermekek és fiatalok olvasásának támogatására „Irány a könyvtár!” címmel. Ezt a kampányt voltaképpen az a felismerés hívta életre, hogy nem az olvasás ügye nem kapott elég figyelmet, kiderült, hogy a könyvtárak tevékenysége és szolgáltatásai nem eléggé ismertek. A kampány célja, hogy felhívjuk a gyerekek és fiatalok figyelmét az olvasásra és a könyvtárakra, mint kulturális, információs és közösségi központokra, és hogy a könyvtárakat láthatóvá tegyük. Kreatív versenyeket rendezünk majd, amelyek az olvasást és a könyvtárakat igyekeznek népszerűsíteni különböző formákban. A kampány célközönségét a 6-tól 25 éves korosztály, a gyermekek és a fiatalok jelentik. Az olvasás népszerűsítésére szolgáló egyéb tevékenységek közül kiemelném még a következőket: Egy éjszaka Andersennel, A népmese napja, Olvasómaraton, A gyermekolvasók királya, illetve az olvasótáborok. (A szlovák akciókkal és kampányokkal kapcsolatos linkeket itt nem soroljuk fel, érdemes megnézni a V4 projekt honlapján, a Szlovákia bemutatkozását tartalmazó részben – a szerk.)

Úgy vélem, hogy a visegrádi négyek könyvtári intézeteinek októberi találkozója olyan platformot képvisel, amelyre építve a nemzetközi együttműködés új korszaka kezdődhet meg. Ha tájékozódhatunk a könyvtári intézetek működéséről, a problémák megoldásának mikéntjéről és kicserélhetjük tapasztalatainkat, jobban megérthetjük a könyvtár társadalmi helyét és feladatait, különösen ami a könyvtári szolgáltatásokat illeti. Azonban ezek csak a legfontosabb témák. Beszélünk kellene más kérdésekről is, például a könyvtári teljesítménymutatókról és felhasználásukról, amelyeket az erről szóló ISO-szabványok szerint fogalmazzunk meg és szerepeltetünk jelentéseinkben. Ez a kérdéskör lehetne akár a következő találkozó egyik témája is.

Marcin Drzewiecki, Lengyelország

A könyvtár állandó kapcsolatban van használóival, tájékoztatást nyújt számukra, és hozzáférést biztosít különböző dokumentumokhoz elektronikus eszközök segítségével – ez a modell jelzi a lengyel könyvtárakban zajló változásokat, de csak a könyvtárak egy része valósítja meg ténylegesen ezt a modellt. El vagyunk maradva a számítógépesítés folyamatában, és a könyvtárak nagyon különbözőek elektronikus adottságaikat és elektronikus szolgáltatásaik körét tekintve. Könyvtáraink egynegyede egyáltalán nem használ számítógépet, a többiek viszont igyekeznek élni a számítógép és az internet előnyeivel. A köz-, a felsőoktatási és tudományos könyvtárak jelentős részének van weboldala, amelyen

szerepelnek a legfontosabb információk, az e-mail cím, a gyakran feltett kérdések, a katalógus, az új szerzemények jegyzéke, innen lehet kapcsolódni adatbázisokhoz és információforrásokhoz. Kevésbé gyakori, hogy a könyvtárossal csevegni lehetne, dokumentumokat távolról lehetne előjegyezni, vagy digitalizált dokumentumokat lehetne elérni. Nem működnek olyan rendszerek, amelyek révén egyszerre több könyvtárral kapcsolatba lehetne lépni. Mint mindenütt, nálunk is a nagyvárosokban lévő felsőoktatási és tudományos könyvtárak, valamint közkönyvtárak, például a wrocławai Mediateka (<http://www.mediateka.biblioteka.wroc.pl>) vagy az olsztyni Planeta 2000 (<http://www.planeta11.pl>) kínálják a legkorszerűbb elektronikus szolgáltatásokat, és a kisebb vidéki könyvtárak vannak leginkább lemaradva ezen a téren. Van néhány olyan program (Ikonka, Biblioteka+), amelyeknek az a célja, hogy minden könyvtárban legyen számítógép, és bővüljön az elektronikus szolgáltatások használata – ezen a téren tehát van remény a fejlődésre.

A könyvtár 2.0 gondolatát az utóbbi években különböző szakmai összejöveteleken vitattuk meg. Lengyelországban 2002-ben jött létre az első digitális könyvtár (<http://www.pbi.edu.pl/index.html>). Azóta a digitális könyvtárak (számuk jelenleg 58) szövetségbe tömörültek (Federacja Bibliotek Cyfrowych, FBC). Az FBC azokat a fejlett hálózati szolgáltatásokat egyesíti, amelyek a lengyel digitális könyvtárakban és archívumokban található forrásokra épülnek. Ezeket a forrásokat sok-sok intézmény (egyetemek, könyvtárak, múzeumok, levéltárak, kutatóintézetek) hozza létre. Az FBC fő célja, hogy elősegítse, minél többen vegyék igénybe a lengyel digitális könyvtárak forrásait, növelje e források láthatóságát és népszerűségét, és lehetővé tegye, hogy új, korszerű hálózati szolgáltatások jöhessenek létre az internethasználók számára. A digitális könyvtárakkal összefüggésben fontos problémát jelent a szerzői jog. Az új forrásoknál a Creative Commons licencei alapján dolgozunk. E licencekre épül például az EBIB szolgáltatás, amely a könyvtárosoknak szól (<http://www.ebib.info/en/>). Egyre több olyan közkönyvtár van, amely saját profilt hozott létre a Facebookon, a YouTube-on vagy más népszerű szolgáltatás keretében. Ugyanakkor 2009-ben csak a lengyel közkönyvtárak 73 százalékának volt legalább egy számítógépe. Ez idő tájt a lengyel társadalom fele (56%) használta az internetet.

Egy könyvtárfejlesztési program megvalósítására két évvel ezelőtt a Polish American Freedom Foundation létrehozta az Információs Társadalom Fejlesztéséért Alapítványt (Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, FRSI). Az FRSI alapszabályában célul tűzte ki az információs társadalom fejlődésének elősegítését és népszerűsítését Lengyelországban és külföldön. Ez kiterjed a természettudományokra, az oktatásra, a kultúrára, a foglalkoztatás javítására, a nemzetiségekkel kapcsolatos tevékenységek és a helyi közösségek fejlesztésére. A támogatást pályázatok során lehet elnyerni, valamint a nonprofit szervezetek és intézmények „természetbeni” szolgáltatásként kaphatnak technikai, tájékoztatói, szervezeti és egyéb érdemi segítséget a következő területeken:

–a műszaki infrastruktúra és az információs rendszerek fejlesztése annak érdekében, hogy a lakosság, az intézmények és szervezetek számára biztosítható legyen az internet-hozzáférés;

–kutatások és elemzések készítése az alapítvány céljainak teljesítésére;

–információs és oktatási tevékenységek, projektek, programok, akciók és kampányok lebonyolítása, egyrészt az információs társadalom fejlesztése érdekében, másrészt azért, hogy az egyes emberek, közösségek és az egész társadalom tisztában legyen azzal, hogy az információs és kommunikációs technológiák milyen fontos szerepet töltenek be a fejlődésben, harmadrészt azért, hogy képviseljék azon csoportok érdekeit, amelyek ezekhez a lehetőségekhez nem juthatnak hozzá;

- az információs társadalomról és a tudásalapú gazdaságról szóló információs források létrehozása, összegyűjtése és rendelkezésre bocsátása, internetes források összeállítása és népszerűsítése;
- kiadói tevékenység, beleértve jelentések és szakértői vélemények publikálását az információs társadalom fejlődéséről és a térség társadalmi csoportjainak helyzetéről;
- tudományos programok lebonyolítása valamennyi oktatási szint diákjai számára;
- oktatási tevékenység (tréningek, workshopok, konferenciák, szemináriumok, kongresszusok, szimpóziumok, egyetemi ülészakok, előadások, tanulmányutak, vásárok, kiállítások, valamint tanácsadás és egyéb oktatási formák egyének, szervezetek és intézmények számára);
- pénzügyi, anyagi és szervezeti támogatás olyan szervezetek és intézmények társulásának, összefogásának kialakítására és működtetésére, amelyek az alapítvány céljaival egybeeső célokat követnek;
- olyan weboldalak, portálok és szolgáltatások létrehozása és gondozása, amelyek az információs társadalom eszméjét és a modern technológiák ismeretét, valamint a különböző társadalmi csoportok általi használatát népszerűsítik.

A könyvtári kommunikáció az egyik fontos tantárgy a lengyel egyetemeken folyó könyvtárosképzésben. Az oktatási program arra összpontosít, hogy milyen szerepet töltsön be a könyvtáros és a könyvtár az olvasó és a könyv/információ közötti közvetítőként. Ezen a téren a fontosabb kérdések:

- legyen elegendő könyvtáros, aki válaszolni tud a felmerülő kérdésekre, és segít az olvasóknak a keresésben;
- a könyvtáros rendelkezzen társadalmi kompetenciával, azaz megfelelő módon tudjon kapcsolatot teremteni a használóval;
- legyen lehetőség az elektronikus eszközök használatára, amelyek segítségével könnyen és folyamatosan lehet kommunikálni;
- a könyvtári tér kényelmesen és kellemesen legyen berendezve, az állományrészek legyenek könnyen megtalálhatók;
- a könyvtár széles körben működjön együtt a helyi társadalommal.

E kérdések mindegyike érdeklődésünkre tarthat számot. A lengyel könyvtárak jelentős része lehetővé teszi a kapcsolattartást e-mailen, és honlapot tart fenn a legfontosabb információkkal, de csak néhány – főleg az egyetemi könyvtárak – kínálja az elektronikus eszközök igazán széles választékát.

Az oktatási és szabadidős tevékenységeknek a szó szoros értelmében teret adó, multifunkcionális épületek egyik leglátványosabb példája a Varsói Egyetemi Könyvtár (<http://www.buw.uw.edu.pl/en/>). Ez az épület két részből áll (teljes alapterülete 60 ezer négyzetméter; ebből a könyvtáré 40 ezer négyzetméter): az elülső, kereszt alakú építmény kereskedelmi célokat szolgál (üzletekkel, kávézókkal, hivatalokkal), ehhez csatlakozik maga a hatemeletes főépület.

Minden (vagy majdnem minden) lengyel közművelődési könyvtárban van olyan részleg, amely a gyermekek és fiatalok számára szolgál. Jelentős számban léteznek kifejezetten a fiatalok számára létesített közművelődési könyvtárak is, de sajnálatos módon számuk 1990 óta egyre csökken. Sok olvasást népszerűsítő program és akció létezik Lengyelországban, nagy részük a gyermekek számára, s a könyvtárak is a kezdeményezői és szervezői számos ilyen akciónak, illetve közreműködnek a kormányzat, a civil szervezetek és az üzleti intézmények (pl. kiadók) által szervezett akciókban. Van néhány fontos, az egész országra kiterjedő program:

–a közművelődési könyvtárak gyermekrészlegei új könyvekkel gyarapodnak a kormányzat olvasásfejlesztési programjának köszönhetően;  
–a Könyvintézet (<http://www.bookinstitute.pl>) olvasóklubokat szervez a könyvtárakban, ezek egy része gyermekolvasókat mozgósít;  
–az ABC Alapítvány országos akciót szervez „Mindenki felolvas a gyermekeknek Lengyelországban” címmel ([http://www.calapolskaczytadzieciom.pl/nowa\\_eng](http://www.calapolskaczytadzieciom.pl/nowa_eng)). Az akció része „A könyvtárak hete”, ennek során szinte valamennyi könyvtár tart felolvasásokat a gyerekek számára színészek és más hírességek bevonásával, de bálákat, látványos rendezvényeket, olvasótalálkozókat és egyéb eseményeket is szerveznek. Több helyi akcióra is sor kerül, így Wrocławban a „Könyvstart”-ra (minden újszülött könyvcsomagot kap), Gdańskban az „Irodalmi villamos” programra (utazás közben olvasnak az utasok), Dél-Lengyelországban az „Andersen éjszakák”-ra (ezeken a rendezvényeken meséket és színdarabokat olvasnak fel a gyerekeknek). Szinte minden könyvtár kínál valamit a gyermekek számára: irodalmi, zenei és művészeti foglalkozásokat, író-olvasó találkozókat vagy a gyermekkönyvek, színdarabok hőseivel való találkozókat. Elég szegényes viszont a könyvtárak kínálata a kamaszok számára.

Úgy vélem, hogy lehetőség és szükség van a V4-országok együttműködésére. Az idei októberi találkozót újabbaknak kellene követniük. Hogy milyen témák jönnek szóba? Néhány példa: együttműködés az egyes könyvtárak között, különös tekintettel a fiatalok és gyermekek számára szolgáltató könyvtárakra; a használatképzés, az internet mint a könyvtári munka eszköze, a könyvtárépítészet és a könyvtárépítés, a könyvek és más dokumentumok olvasásának kérdései, nem hagyományos dokumentumok a könyvtárakban, és a sort még folytathatnánk.

Bartos Éva, Magyarország

A technológia fejlődése az évszázadok során egyre korszerűbb és egyre teljesebb szolgáltatások bevezetésére készítette a könyvtárakat. Az informatika fejlődése és könyvtári meghonosodása azután robbanásszerűen új távlatokat nyitott meg. A lehetőségek – a használók részéről – folyamatosan új igényeket generáltak, az újabb igények pedig folyamatos fejlesztéseket a könyvtári informatika részéről. Naponta keletkeznek új és még újabb megoldások, amelyek előnyeit a könyvtárak használói azonnal élvezni akarják. A társadalompolitika mint háttér a demokratikus megfontolások és követelmények jegyében pedig mindezt erősíti. Az információ szabadsága, a korlátozások nélküli hozzáférés biztosítása az egész világon alapvető követelménnyé vált, s a könyvtárak, mint információközvetítő intézmények ez elől nem térhetnek ki. Az országok fejlődésének üteme lehet eltérő, hiszen finanszírozási feltételektől függ a haladás, a törekvés, az irányvonal azonban lényegében egységes.

A magyar könyvtárügyben először a 2003–2007 közötti időszak stratégiai célkitűzéseiben jelent meg a követelmények elvi megfogalmazása, az Európai Unióba való belépésünkkel szinkronban. A Könyvtári Intézet közreműködésével megfogalmazott 2008–2013-as országos könyvtárfejlesztési stratégiai terv, a Portál-program pedig már tételesen, az infrastrukturális és szakmai-tartalmi fejlesztések részletezésével foglalja össze a követelményeket.

A megvalósításhoz ebben az időszakban az Új Magyarország Fejlesztési terv keretében a nyertes európai uniós pályázatok forrásai biztosítanak fedezetet. Napjainkban szemtanúi lehetünk, ahogyan „pezseg az ország”, a könyvtárosok lépésről lépésre teremtik meg az új szolgáltatásokat, a használók pedig lépésről lépésre fedezik fel és veszik birtokba azokat. A központi, országos szolgáltatások közül igen népszerűek a Magyar Elektronikus Könyvtár (<http://mek.oszk.hu/>), a Magyar Digitális Képkönyvtár (<http://www.kepkonyvtar.hu/>) közvetlenül hozzáférhető dokumentumai, a Magyar Nemzeti

Bibliográfia (<http://mnb.oszk.hu/>), a Humántudományi tanulmányok és cikkek adatbázisa (<http://www.oszk.hu/humanus/>), a Magyar Országos Közös Katalógus ([www.mokka.hu](http://www.mokka.hu)) vagy említhetném a rendkívül keresett, országosan megszervezett elektronikus tájékoztató szolgálatot, a <http://libinfo.oszk.hu/-t>. Ezeket egészítik ki a regionális és helyi elektronikus, digitális szolgáltatások. Természetesen azzal is tisztában vagyunk, hogy egy soha véget nem érő folyamat részesei vagyunk, a műszaki-informatikai fejlődés húzóereje soha nem fog engedni minket az addig elért eredményeinken pihenni.

Az újfajta közösségi szolgáltatások híre hamar megjelent a magyar könyvtárügyben is, számos konferencia, workshop, tanfolyam, továbbképzés tárgyát képezi évek óta. Nem vitás, hogy elsősorban a kísérletező kedvű, minden újra nyitott, valamint a könyvtári informatikában is a legotthonosabban mozgó fiatal könyvtáros generációt hódította meg a lehetőség. Úgy tapasztalom, hogy azok a városi könyvtárak teremtették meg leghamarább és a legnagyobb számban 2.0-ás szolgáltatásaikat, ahol a város lakosság száma még áttekinthető méretű, és rövidebb idő alatt kovácsolható egy újfajta virtuális közösséggé. A Könyvtári Intézet ebben az évben megindította a K(önyvtár)2 elnevezésű szakmai műhelyét, ennek keretében legalább havi rendszerességgel invitálja az érdeklődő kollégákat bemutatóra, tapasztalatcserére, vitára, a jó gyakorlatok megismertetésére, közös tervek és szolgáltatások megfogalmazására és összehangolására.

A Nemzeti Kulturális Alap támogatásával létrehoztuk és folyamatosan bővítjük a könyvtárak és könyvtárhasználók közös nagy információs weboldalát, a <http://konyvtar.hu/-t>. Ezen a könyvtárak hírei, a könyvtárak által indított játékok, rendezvények, programok épp úgy megtalálhatók, mint a könyvajánlások, olvasói vélemények. Egyidejűleg lehet sok könyvtár katalógusában keresni, amellyel rengeteg időt takaríthat meg a tájékozódni kívánó.

Tapasztalhatjuk, hogy a két funkció világszerte egymás mellett van jelen a könyvtárakban. Azt hiszem, ennek a két ellentétes, de egymást feltételező és kiegészítő funkciónak az egymás mellett élése mindenkor tetten érhető lesz a könyvtárakban. Ezt főként a települési könyvtárak tekintetében jelenthetjük ki. A könyvtárak már napjainkban is – mint az első válaszból kiderülhetett – egyfelől mindent elkövetnek, hogy fejlesztéseikkel, szolgáltatásaikkal minél több használó számára távolról, a személyes megjelenést kiküszöbölve elérhetővé tegyék intézményüket. Másfelől pedig mindent elkövetnek, hogy meghittséget, biztonságot, otthonosságot nyújtó tereikkel, minden korosztálynak, minden lehetséges „célcsoportnak” szóló szolgáltatásaikkal minél több látogatót vonzzanak a falaik közé. Ez utóbbi célok megvalósításához nálunk a már említett uniós pályázatok mellett több hazai forrás is hozzásegítette a települési könyvtárakat. A néhány éve kialakított Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) – a közigazgatási erőforrásokkal összehangoltan – a kistérségek, a kistélepülések számára nyitotta meg a minőségi felzárkózás lehetőségét, felújított, barátságos terek, friss állományok, közérdeklődést kielégítő rendezvények, szolgáltatások, felkészült szakemberek biztosításával. A közművelődési területtel közös források kihasználására pedig a legkisebb településeinken az Integrált Községi Szolgáltató Terek (IKSZT) kialakítására kiírt pályázatok keretében nyílt, nyílik lehetőség.

A könyvtárak köré szerveződő közösségek kialakulása szempontjából fontos megemlíteni a több mint tízéves hagyománnyal rendelkező „Őszi könyvtári napok” akcióhetet, amelyet minden októberben a „Könyvtárak összefogása a társadalomért” alcímmel, egységes tematikai gondolatmenettel, de a megvalósítás sokszínűségével tartanak a közkönyvtárak

Be kell vallanunk, hogy mivel évek óta az infrastrukturális feltételrendszer megteremtése áll a könyvtáros társadalom feladatainak középpontjában, egy kissé mintha háttérbe szorult volna – a korábban hosszú időn keresztül viszont nagyon is az előtérben lévő – olvasáspedagógiai feladatunk. Az eszköz és a cél egyensúlyának újbóli megteremtése halaszthatatlanná vált, erre a Könyvtári Intézet saját olvasáskutatási eredményei épp úgy ráébresztettek bennünket, mint a

közoktatás és felsőoktatás, vagy a könyvkiadás és –terjesztés irányából érkező riasztó jelzések. Elmondhatom, hogy a fentebb említett, most aktuális stratégiai tervünk, a Portál-program ugyanolyan figyelmet fordít az olvasásfejlesztés átfogó könyvtári feladataira, mint az informatikai fejlesztések szükségességére. Azt hiszem, az is magától értetődik, hogy ez a feladat mindig is a könyvtárosok szívéhez egyik legközelebb álló terület volt.

A 2010-es évet a Családi Olvasás Éveként hirdettük meg, melynek szlogenje: „Olvasni érdemes!” A sok-sok civil, intézményi és médiapartnerrel együttműködésben megvalósuló országos kampány négy kiemelt akcióhétre támaszkodik, mint pillérekre. A kampányév keretein belül minden könyvtár „testre szabott” programokat kínál a használóinak – kiemelten a gyerekeknek és fiataloknak, valamint a családoknak. Mondanom sem kell talán, hogy ennek a feladatnak a támogatására is létrehoztunk a Könyvtári Intézet égisze alatt könyvtáros szakmai műhelyeket, módszertani tapasztalatcseréket, továbbképzéseket.

Bár mindannyian az Európai Unió tagállamai vagyunk, s ez önmagában közös platformot teremt számunkra, mégis úgy érzem, hogy a négyünk kapcsolata ennél közelebb, szorosabb. 1945 után a szocialista világrendszer tagjaiként ugyanazon kultúrpolitikai elvek és gyakorlat mentén kellett kialakítanunk a kötelező könyvtár-politikai céljainkat és gyakorlatunkat, közös ideológián nevelkedett a könyvtáros gárdánk is. Nyilván abban is sok közös vonást tudunk felmutatni, hogy a progresszív könyvtáros szakma hogyan találta meg a „modus vivendi” ahhoz, hogy a kényszerítő ideológiai körülmények között is az értéket tudja védeni, menteni. E közös, már-már genetikainak mondható gyökerek eredményeként – úgy vélem – szinte félszavakból is értjük egymást, s ezekre alapozva könnyebben tudunk a nagyobb európai közösségen belül is közös célokat, feladatokat megfogalmazni, és azokat az együttműködés számos lehetőségével élve, megvalósítani.